

بررسی علل توهین به پیامبر اسلام ﷺ

الهام محترم^۱

چکیده

مشاهدهٔ اقسام توهین‌های ناروا به ساحت مقدس پیامبر اکرم ﷺ این سؤال اساسی را در ذهن ایجاد می‌کند که هدف از این اقدام غیر انسانی چیست؟ پیشینهٔ تاریخی این موضوع شامل حقایق تلخی است و امروزه همهٔ این توهینات در قالب و اهداف مختلف انجام می‌شود که هدف کلیهٔ آنها اسلام‌هراسی است. اسلامی که هر روزه شاهد گسترش آن هستند، آنها را تهدید می‌کند.

آنان با توجه به ضعف فکری و ناتوانی خود، به تهمت و توهین به دین اسلام و پیامبر اکرم ﷺ پرداختند و در این راه به هر وسیله‌ای متوسل شدند. با توجه به اهمیت این مسأله و لزوم شناسایی علل و عوامل توهین به پیامبر اکرم ﷺ در این مقاله درصدد آن بودیم که برخی از علل توهین را مورد بررسی و نقد قرار دهیم.

کلیدواژه‌ها

اسلام، اسلام‌هراسی، توهین به پیامبر اکرم ﷺ.

بررسی علل توهین به پیامبر اسلام

^۱ دانش آموخته کارشناسی ارشد علوم قرآن

«يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ»

می‌خواهند نور خدا را با دهان خود خاموش کنند و حال آنکه خدا گرچه کافران را ناخوش افتد نور خود را کامل خواهد گردانید» (صف / ۸).

توهین و اهانت به هر انسانی معمولاً از طرف عقلا و حتی عامه مردم امری ناپسند و مذموم است چنانچه به مقدسات و اشخاصی که مورد احترام عده‌ای از مردم هستند اهانتی شود، این قباحت و زشتی چند برابر می‌شود. متأسفانه ارزشهای اسلامی، دین اسلام، آموزه‌های دینی و تمام ادیان الهی از بدو نزول و همچنین از ابتدای بعثت، مورد استهزاء و تمسخر قرار گرفته‌اند و خواسته و ناخواسته با القائات شیطانی و نفسانی روند استهزاء ادامه خواهد داشت.

این مسأله در دنیای امروز که درماندگی دشمنان اسلام از بیداری عظیم امت‌های اسلامی، آنان را بر آن داشته که با زشت‌ترین روش‌های ممکن، کینه دیرینه خود را به دین مبین اسلام نشان دهند، بروز و ظهور بیشتری یافته است.

۱- تعریف واژگان

در ابتدای این نوشتار برای روشن شدن مفاهیم بحث و جلوگیری از خلط مفاهیم، ضروری است که به بررسی لغوی و اصطلاحی مفاهیم کلیدی بحث پردازیم.

اهانت: اهانت یا توهین، واژه‌ای عربی است که از ریشه (وهن) به معنای سستی گرفته شده است. بنابراین، اهانت به معنای سست کردن است و در اصطلاح به سست گرداندن و تحقیر وجود معنوی گفته می‌شود (فرهنگ فارسی معین، ذیل اهانت).

در این نوشتار اهانت به معنای آن است که یکی از شخصیتها، اشیاء یا اعتقادات مورد احترام یا به عبارتی مقدسات دین اسلام تحقیر شود. البته برای تشخیص اینکه گفتار یا کرداری موجب اهانت می‌شود یا خیر، باید به ملاکهای عرفی مراجعه کرد و عرف در این موارد قاضی و راهنما خواهد بود.

۲- ابزارها و روشهای توهین کردن

اکنون که منظور از واژه توهین و اهانت مشخص شد، قبل از ورود به بحث علل توهین، به ابزارهای به کار گرفته شده یا روشهای توهین کردن می‌پردازیم.

توهین ممکن است در قالب لفظ یا فعل باشد و توهین لفظی متداولتر است و نمونه بارز آن فحاشی و استفاده از کلمات رکیک است. این اهانتها با ابزارهای گوناگونی چون کتاب، روزنامه و نشریات، فیلم، سخنرانی و کاریکاتور یا با ابزارهای نوینی چون ماهواره و اینترنت در کنار شیوه‌های رایج قبلی از

جمله جعل حدیث، فرقه‌سازی و غیره در قالب جنگ نرم و مبارزه فرهنگی شکل می‌گیرد و در خدمت صهیونیست‌ها و دنیای استکبار است. آنان با توجه به رسانه‌های وسیع و فراگیری که در اختیار دارند تهاجمی سازمان یافته و همه‌جانبه را بر ضد اسلام و مسلمانان انجام می‌دهند و می‌کوشند اسلام را دین تروریستی و تروریست‌پرور، خشونت‌طلب، خلاف آزادی، استبداد خواه و بی‌منطق معرفی کنند تا در سایه این اتهامات ناحق به اهداف شوم خود برسند، در حالی که این توهینها و اهانت‌های بی‌شرمانه و غیر انسانی دلیل بر بی‌خردی و بی‌منطقی گویندگان آن و خشونت‌طلبی‌های آنان است. با توجه به وضوح ابزارها در اینجا به توضیح مختصری درباره مبارزه فرهنگی و جعل حدیث می‌پردازیم.

۲-۱- مبارزه فرهنگی

امام خمینی (ره) در تعریف معنای فرهنگ می‌فرماید: «بی‌شک بالاترین عنصری که در موجودیت هر جامعه دخالت اساسی دارد فرهنگ آن جامعه است که هویت و موجودیت آن جامعه را تشکیل می‌دهد» (موسوی خمینی، ۱۳۶۱: ۱۶۰). بر این اساس دشمنان همواره بر اهمیت فرهنگ واقف بوده و با مبارزه فرهنگی سعی در به بند کشیدن افکار و اذهان مردم شرق و غرب داشته‌اند.

«محوریت این مبارزه فرهنگی به بند کشیدن و اداره فکر و اندیشه مردم مغرب زمین بود و تسلط آنها بر افکار به گونه‌ای است که امکان آشنایی با اسلام واقعی را نیابند و حتی دشمنان اسلام را نیز پرورش دهد. عالمان غیر مسلمان با معرفی بد، اشتباه و زشتی از اسلام و حقایق اسلامی، وارونه کردن آن و وارد کردن نسبت‌های زشت و تهمتهای فراوان به اسلام، سعی نمودند مسیحیان را نسبت به این دین الهی بدبین سازند و آنها را بر همان باورهای مسیحی نگه دارند تا شاید از نفوذ اسلام در میان آنها جلوگیری کنند. درباره پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نیز از همین شگردها استفاده کردند» (جهان‌بخش، ۱۳۷۹: ۱۴۹).

۲-۲- جعل حدیث

پس از قرآن کریم یکی از منابع مهم دین اسلام، سنت یا حدیث است که تبیین و تفسیر قرآن را بر عهده دارد. «علی رغم اهمیت احادیث در اسلام به سبب برخی علل، تعداد زیادی از احادیث ضعیف و جعلی نیز در میان مسلمانان انتشار یافت. از جمله با مسلمان شدن برخی اهل کتاب از یهود و نصاری، روایت‌های عهد عتیق و جدید و کتابهای آنان به صورتهای گوناگون وارد عرصه فرهنگی جامعه اسلامی گردید» (معجم الوسیط: ۱۵۹). از طرف دیگر برخی از صحابه و تابعین با اهداف مختلفی به بیان گفته‌ها و یا کارهایی از پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ پرداختند که هیچ گونه سندیتی نداشت.

امام رضا علیه السلام در حدیثی انواع توهین به وسیله جعل حدیث را این طور دسته بندی کرده است: «مخالفان ما احادیثی جعل کرده‌اند و به ما نسبت می‌دهند. این احادیث جعلی سه دسته هستند: الف) روایات غلوآمیز، که ما را بالاتر از چیزی که هستیم نشان می‌دهد. ب) احادیث تقصیر، که ما را کمتر از آن چیزی که هستیم نشان می‌دهد. ج) روایاتی که در آن به دشمنان ما توهین شده است. اما روایات غلوآمیز را وقتی مردم می‌شنوند، شیعیان ما را تکفیر می‌کنند. وقتی دسته دوم روایات را می‌بینند به ما در همان حد اعتقاد پیدا می‌کنند. وقتی هم توهین به دشمنان ما را می‌شنوند، به ما همان نسبت‌ها را می‌دهند» (شیخ صدوق، ۱۳۸۵: ص ۱۶۷).

البته ممنوعیت قریب به یک قرن از نقل و نوشتن حدیث که توسط برخی خلفا، پس از رحلت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم انجام پذیرفت نیز مزید بر علت شد.

۳- حکم فقهی و حقوقی توهین به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم

اهانت به مقدسات اسلام به دلیل سلب اعتماد انسانها از دین و اسلام، به عبارتی از آن رو که به دین‌گریزی افراد و ایجاد خلل در زندگی افراد می‌انجامد، وارد جریان فقهی شده و مورد بررسی فقها و علمای دین قرار گرفته است.

«به طور کلی اهانت به مقدسات اسلام از سوی هر کس که صورت بگیرد جرم است، چه مسلمان باشد، چه کافر، چه شیعه باشد و چه غیر شیعه، چنانکه حکم تهیه کننده و کارگردان فیلم موهن به پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم که کافر است، اعدام است. فقها و اندیشمندان شیعه به اتفاق معتقدند کسی که به ساحت پیامبر (ص) دشنام دهد، قتلش لازم است» (نجفی، ۱۳۶۲: ج ۴۱، ۴۳۲).

۴- تاریخچه توهین به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم

برای جست‌وجوی علت توهین‌های امروزی، لاجرم باید به تاریخچه این مسأله پرداخت که آیا این اهانت سابقه‌ای در تاریخ دارد یا خیر؟ و اگر سابقه‌ای دارد، دلایل آن توهین‌ها با دلایل و توجیهات امروزی یکسان بوده است یا خیر؟

نکته‌ای که باید مورد توجه ما باشد این است که مسأله اهانت به اولیاء الهی و پیامبران امری تازه و جدید نیست. دشمنی با اهل بیت علیهم السلام از همان ابتدای شکل‌گیری اسلام، از آن روز که در یوم الدار پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم علی ابن ابی طالب علیه السلام را به عنوان جانشین خود معرفی کرد، آغاز شد. این مسیر در طول تاریخ با قدرت یافتن بنی امیه و بنی عباس تداوم داشته و جسارتها و توهین نسبت به پیامبر بعد از بعثت از چند ناحیه بود:

۱) از ناحیه مشرکان که پیامبر را ساحر، مجنون و کاهن می‌خوانند مانند: ابولهب و ابوسفیان.

۲) از ناحیه یهود با اتهاماتی چون اینکه چرا پیامبر غذا می خورد، چرا راه می رود، چرا فرشته ها او را محافظت نمی کنند. از ناحیه مسلمان های ظاهری مانند معاویه که ایرادی گرفت که چرا باید نام پیامبر روزی چند بار در اذان بیاید و این اهانتها ادامه داشت و امروز بعد از شکل گیری حکومتی شیعه در حساس ترین نقطه جهان، به اوج خود رسیده است. (سیدعلوی، ۱۳۹۰: ۱۲۰)

علما و تحلیلگران دسته بندی مختلفی از علل توهین به پیامبر گرامی اسلام ﷺ ارائه نموده اند، در اینجا این علل را در دو دسته ساده و مختصر بررسی می کنیم: توهین های آگاهانه و غیر آگاهانه.

۴-۱- توهین های غیر آگاهانه

سر منشاء جسارت و توهین، عدم معرفت نسبت به شخصیت پیامبر ﷺ است. چرا که اطاعت نتیجه معرفت است. محبت، دوست داشتن و عشق ورزیدن به زندگی انسان جهت می دهد و اگر علاقه، محبت به انسانهای پاک و والا باشد تضمین کننده انسان از انحراف می شود و گواهی تجربی-تاریخی نشان می دهد افرادی که انس بیشتری با دین و اهل بیت داشته اند کمتر به سمت فساد روی آورده اند.

برای شناخت شخصیت تاریخی پیامبر ﷺ و برای جلوگیری از قضاوت های نادرست و قرار نگرفتن تحت تأثیر صحبت های افراطی و تفریطی گروه ها، باید به قرآن و روایت های معتبر و مستندات سنت رجوع شود.

در قرآن تأکید شده است که پیامبر اکرم ﷺ و دیگر پیامبران برای احیای مسأله توحید همراه با طرح مسائل ارزشهای الهی و فضایل اخلاقی مبعوث شده اند. متأسفانه با اینکه در قرآن با صراحت این مسائل مطرح شده است و می تواند باعث هدایت و امیدبخشی همگان باشد، غریبان با برخی از اقدامات خود، باعث کج فهمی و سوء برداشت می شوند به طوری که اطلاعات نادرستی از شخصیت پیامبر اکرم ﷺ به افراد می رسد و این تحریف و تحلیل های اشتباه به کتابهای تاریخی آنها وارد شده و همچنان تکرار می شود. «در کتاب تاریخی اسقف توربین آمده است که در منطقه ای از ساحل اسپانیا حضرت محمد ﷺ مجسمه ای از مس ساخته است و مسلمانان به آن سجده می کنند» (ارسلان، ۱۳۷۰: ۲۷۹).

بدون تردید اگر غریبان، شناخت درستی از اسلام داشتند، درمی یافتند که اسلام یک دین کامل و توحیدمدار است که پرستش هرگونه اله به غیر از الله را نفی کرده است و دیگر تهمت ساختن مجسمه توسط پیامبر ﷺ را باور نمی کردند.

همچنین عدم شناخت پیامبر اکرم ﷺ و دین اسلام در تألیفات اشخاص به وضوح مشخص است. «ریکولدو مبلغ مسیحی است که در قرن ۱۹ تألیفات متعددی دارد، وی در کتاب مجادله علیه مسلمانان و قرآن، تصور قرون وسطی را از اسلام چنین می داند: اسلام دینی است که دروغ و حقیقت

در آن عملاً تغییر شکل یافته، اسلام دین خشونت و شمشیر است، اسلام دین خودکامگی است و محمد ﷺ با عیسی مخالف و دشمن است» (عزتی، بی تا: ۱۶۳).

۴-۲- توهین‌های آگاهانه (اسلام‌هراسی)

توهین آگاهانه غریبان به پیامبر اکرم ﷺ دلایل زیادی دارد. قشرهای مختلف و همچنین فرقه‌های مختلف هر کدام جداگانه و با اهداف مختلف دست به توهین می‌زنند ولی در واقع هدف آنها یکی است و آن اسلام‌هراسی است. ترس از گسترش بیداری اسلامی و فرهنگ مبتنی بر اسلام آنها را به این اقدامات وامی‌دارد و هدف از این اقدامات تضعیف اسلام در جهان است.

اسلام در جزیره العرب ظهور کرد و امروزه ما شاهد هستیم که در آسیا، آفریقا، اروپا و در میان نژادهای مختلف پیروانی دارد و به سرعت در حال پیشرفت است. امروزه غرب با مترادف قرار دادن اسلام و تروریسم در نظر دارد که چهره اسلام را در نظر دیگران مخدوش سازد. سیاست آنها بزرگ‌نمایی برخی سازمانها، گروه‌ها یا افراط‌گرایی و تروریسم برای برخی از مقاصد شوم پنهانی است که با انگیزه‌های خاصی انجام می‌گیرد.

عمده‌ترین انگیزه‌های اسلام‌هراسی را میتوان در چهار عنوان بررسی کرد: نقش برخی از یهودیان، محو شدن گسترش مسیحیت، انگیزه سیاسی و تعصب.

۴-۲-۱- نقش برخی از یهودیان

«حضور یهودیان در هنگام رسالت حضرت محمد ﷺ در مدینه موجب شده است تا اطلاعات جامعی از چگونگی عملکرد آنان نسبت به پیامبر اعظم و اسلام موجود باشد. آنها همچون مسیحیان هرگاه با اعراب یثرب (مدینه) نزاع می‌کردند، با تهدید به آنان می‌گفتند به زودی پیامبر جدیدی ظهور خواهد کرد و ما به او ایمان می‌آوریم و به کمک وی از شما انتقام گرفته و شما را همچون قوم عاد و ارم از بین خواهیم برد» (ابن هشام، ۱۳۵۶: ۵۲).

پس از هجرت پیامبر ﷺ به مدینه، یهودیان و علمای آنها، ابتدا بنای ناسازگاری گذاشتند و به تدریج شروع به توطئه کردند. صدها سال بعد در حکومت مغولان، یهودیان برای مدتی در دستگاه آنان صاحب نفوذ شدند. دستیابی سعدالدوله یهودی به عنوان صاحب دیوان ممالک اوج این قضیه بود. وی ایلخان مغول را به ادعای پیامبری تحریک می‌کرد و در مجامع درباره نبوت او سخن می‌گفت. کشتار روحانیان و مسلمانان نیز به تشویق یهودیان انجام می‌گرفت، ولی در آخر نقشه‌هایشان ناکام ماند» (اقبال آشتیانی، ۱۳۶۵: ۲۴۲).

۴-۲-۲- محو شدن گسترش مسیحیت

مسیحیت که در طول قرن‌ها در مناطق مختلف تحت نفوذ خود، از جمله در خاورمیانه مانعی جدی در برابر خود نمی‌دید، با ظهور اسلام در برخی مناطق از جمله در خاورمیانه به یک اقلیت محو تبدیل گردید. جهان مسیحیت از قرون وسطی تا کنون، مطالعات دربارهٔ اسلام را با هدف دفاع از مسیحیت در مقابل مباحث مسلمانان علیه مسیحیت و مسیحیان جهان انجام داده است. دانشمندان مسیحی مجموعهٔ کتابهایی را در مورد اعتقادات مسلمانان و پیامبران تألیف کرده‌اند که فقط هدف مناظره دارد و لحن آنها همراه با ناسزاگویی است.

۴-۲-۳- انگیزهٔ سیاسی

«از نظر سیاستمداران و صاحبان قدرت در جهان غرب، حضور همسایگانی که دارای حکومتی مقتدر بوده‌اند، خطری بالقوه به حساب می‌آید. دین اسلام پس از شکست مقاومت‌های مشرکان و یهودیان و حاکمیت یافتن بر جزیره العرب، به تدریج به سرزمین‌های مسیحی‌نشین نفوذ کرد. در این شرایط غربیها، از جهت از دست دادن مسیحیت و مرزهای سیاسی احساس نگرانی کردند و درصدد یافتن راه حل از شیوه‌های اسلام‌هراسی استفاده کردند؛ زیرا اسلام تنها نیرویی بود که اروپا را در زمینه‌های سیاسی، فکری به شیوه‌های جدید تهدید می‌کرد. در چنین وضعیتی که گسترش اسلام در اروپا افزایش یافته، نه تنها تشکیلات سیاسی بلکه حفظ موقعیت مناطق مسیحی به خطر افتاده بود و به منظور حفظ انسجام داخلی و جلوگیری از نفوذ بیشتر مسلمانان، اهانت به مقدسات به خصوص پیامبر اسلام ﷺ در دستور کار قرار گرفت» (حائری، بی‌تا: ۵۲).

۴-۲-۴- تعصب

تعصب در لغت به معنی شدت ارتباط و تعلق شخصی به قوم و جماعت یا مرام و مسلک خود و تعصب و کوشش در حفظ و حمایت آن است. در آموزش‌های آغازین منسوب به حواریون مسیح، عناصری از سعهٔ صدر و آزادی‌گرایی ملاحظه می‌شود. به تدریج و گذشت زمان دین مسیحیت در روم رسمیت یافت. صاحبان قدرت و ثروت بیش از گذشته به تحریف دین در دایرهٔ تعصبات قومی و دینی خود پرداختند. شکی نیست این افکار و ایده‌ها در قرون بعد به اشکال مختلف استمرار یافت. در بسیاری از موارد، این تعصبات که توجیه اعتقادی یافته بود، برای حاکمان و قدرت‌طلبان به بهانه‌ای برای انجام بسیاری از جنایات و ستمها علیه ملل غیر مسیحی تبدیل گردید. پس از زوال قدرت کلیسا در جهان غرب و رواج مکاتب مختلف مادی‌گرایی، این تعصب در اشکال دیگری بروز یافت. چنانکه در سالهای اخیر به شکل اوج حملات مغرضانه به پیامبر اسلام ﷺ ظاهر شد.

نتیجه گیری

در غرب و شرق پیروان آیین‌های مختلف در مواجهه با اسلام که به دلیل داشتن پویایی و منطق فکری توانسته پیروان دیگر مذاهب را جذب کند، احساس خطر کرده و از حربه توهین به مقدسات دین اسلام و در رأس آنها پیامبر اعظم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ استفاده نمودند. رهبران اسلامی ضمن تأکید بر هوشیاری همه مسلمانان یادآور می‌شوند که این‌گونه جسارتها و توهین‌های شوم از قبل برنامه‌ریزی شده و از چشمان مردم بیدار جهان پوشیده نیست و بی‌شک انزجار و افسوس تمام مردم مسلمان در آینده‌ای نزدیک به طوفانی بدل خواهد شد که ریشه سست این‌گونه اقدامات مضحک و زشت را خواهد کند.

فهرست منابع و مآخذ

۱. قرآن کریم
۲. ابن هشام، ابومحمد عبدالملک. (۱۳۵۶). السیره النبویه. تحقیق محی‌الدین عبدالحمید. قاهره: بی‌نا.
۳. ارسلان، شکیب. (۱۳۷۰). تاریخ فتوحات مسلمانان در اروپا. بی‌جا: نشر فرهنگ اسلامی.
۴. اقبال آشتیانی، عباس. (۱۳۶۵). تاریخ مغول از حمله چنگیز تا تشکیل دولت تیموری. تهران: امیر کبیر.
۵. انیس ابراهیم و دیگران. (۱۳۸۰). المعجم الوسیط. ج ۱. تهران: الحورا.
۶. سید علوی، میر ابراهیم. (۱۳۹۰). تاریخ توصیفی-تحلیلی صدر اسلام، قم، نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری
۷. جهان‌بخش، ثواقب. (۱۳۷۹). نگرشی تاریخی بر رویارویی غرب با اسلام. قم: دفتر تبلیغات حوزه علمیه.
۸. حائری، عبدالهادی. (بی‌تا). نخستین رویارویی اندیشه‌گران ایران با دو رویه بورژوازی تمدن غرب. تهران: امیر کبیر.
۹. شیخ صدوق، (۱۳۸۵). عیون اخبار الرضا،
۱۰. عزتی، ابوالفضل. (بی‌تا). نفوذ اسلام در اروپا در قرون وسطی. قم: دارالتبلیغ.
۱۱. عمید، حسن. (۱۳۷۷). فرهنگ عمید، ج ۲. تهران: امیر کبیر.
۱۲. معین، محمد. (۱۳۷۱). فرهنگ فارسی. تهران: امیر کبیر.
۱۳. موسوی خمینی، سید روح الله. (۱۳۶۱). صحیفه نور. تهران: وزارت ارشاد اسلامی.

۱۴. نجفی، شیخ محمد حسن. (۱۳۶۲). جواهر الکلام فی شرح شرایع الاسلام، ج ۴۱. تهران: دار الکتب
الاسلامیه

بررسی علل توهین به پیامبر اسلام

دو فصلنامه تخصصی نور المصطفی_ شماره ۶_ بهار و تابستان ۹۷

